

ЖЕМ - САҒЫЗ

№38 (7898) 24 қыркүйек, Бейсенбі 2026 жыл

<https://zhemsagyz.kz/>

zhemsagyzgazeti@mail.ru

Руханият

КІТАП ОҚУҒА ҚҰШТАРЛЫҚТЫ АРТТЫРҒАН МАРАФОН

Кітаптың қадірі оқылған бет санымен емес, адам санасында қалдырған ойымен өлшенеді. Бүгінде ел көлемінде қолға алынған «Кітап оқитын ұлт» республикалық марафоны оқырманды әдебиетпен қайта табыстырып, кітапты күнделікті дағдыға айналдыруды көздеп отыр. Қыркүйек айында басталған жобаға аудан тұрғындары да белсенді қатысып, алғашқы аптаның өзінде мыңдаған адамды қамтыды.

Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінің қолдауымен ұйымдастырылып отырған марафон 2027 жылдың наурыз-сәуір айларына дейін жалғасады. Жобаның басты мақсаты – халықтың кітап оқуға деген қызығушылығын арттыру, тұрақты оқу мәдениетін қалыптастыру және әдеби шығармаларды кеңінен насихаттау. Қатысушылар арнайы іріктелген 330 кітаптың ішінен 15 шығарма оқып, әр туынды бойынша өз пікірін жеке кабинетіне енгізеді. Марафонға қатысушы оқырман тек кітап оқып қана қоймай, жинаған ұпайы арқылы жүлдегер атануға да мүмкіндік алады. Әр оқылған кітапқа 250 ұпай, шығарма туралы бейнелікрге 50 ұпай және марафонға қатысқаны үшін тағы 50 ұпай беріледі.

Марафон басталғалы бір апта ішінде оның аудан тұрғындары арасындағы алғашқы нәтижелері де көріне бастады. Байғанин аудандық орталықтандырылған кітапханасының басшысы Айгүл Төkenованың айтуынша, жобаға қызығушылық танытып, кітапханаға жаңадан тіркелген оқырмандар саны артып отыр.

– Марафонның басталуы тұрғындардың кітап оқуға деген қызығушылығына оң әсерін тигізіп жатыр. Бір аптаның ішінде кітапханаға жаңадан 22 оқырман тіркелді. Қазір қатысушыларға қажетті әдебиеттерді ұсыну, кітаптарды насихаттау, оқырмандардың оқу белсенділігін арттыру бағытында жұмыстар жүргізілуде. Қорда бар шығармалар сұранысқа қарай беріліп, кітапханада жоқ туындылардың электронды нұсқалары дайындалуда, – дейді Айгүл Төkenова.

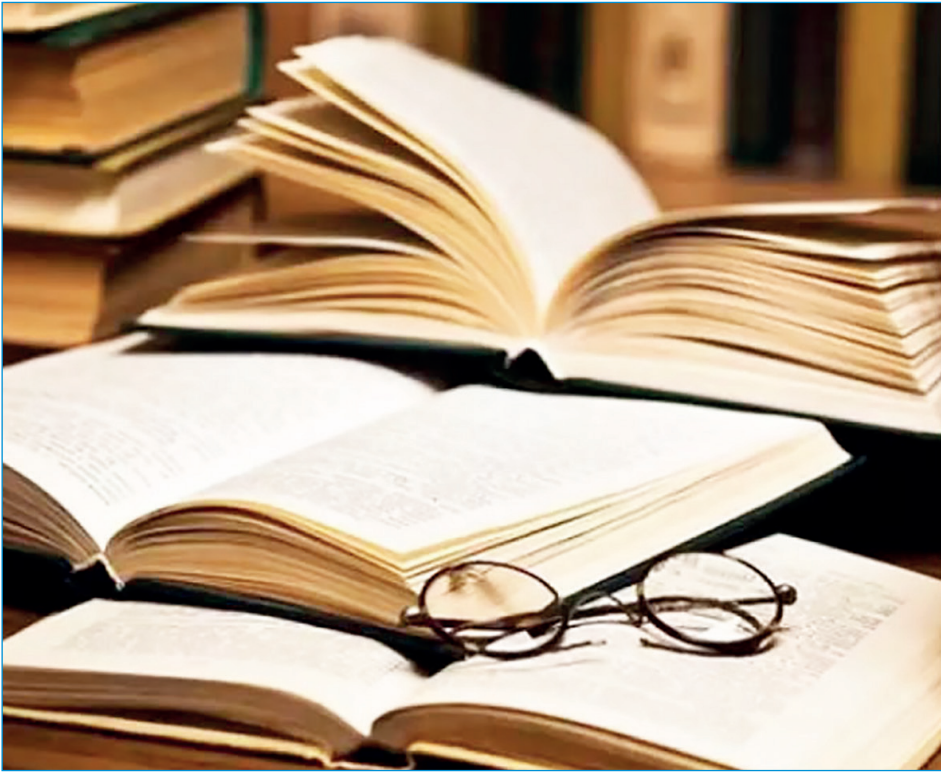
Аудан тұрғындарының марафонға қатысу белсенділігі де жоғары. 15 қыркүйектегі мәлімет бойынша ауданнан 3814 адам тіркелген. Оның ішінде «Кітап оқитын мектеп» бағыты бойынша – 2009, «Кітап оқитын педагог» бағыты бойынша – 895, «Кітап оқитын колледж» бағыты бойынша – 224, «Кітап оқитын мемлекеттік қызметші» бағыты бойынша – 101,

«Кітап оқитын университет» бағыты бойынша – 23, «Кітап оқитын зияткер» бағыты бойынша – 471, «Кітап оқитын әулет» бағыты бойынша – 91 қатысушы бар.

Марафонға қатысу белгілі бір жас санатымен шектелмейді. Мектеп оқушыларынан бастап студенттер, педагогтер, мемлекеттік қызметшілер, отбасылар және басқа да азаматтар өзіне сәйкес бағытты таңдап, жобаға қатыса алады. Аудан бойынша марафонның жеті бағыты қамтылып, әр бағытқа жауапты координаторлар белгіленген. Олар тіркелгендер туралы мәліметті жинақтап, қатысушылардың белсенділігін бақылап отырады.

Марафонға тіркелу reading-nation.kz бірыңғай платформасы арқылы жүргізіледі. Әр қатысушының жеке кабинеті бар. Оқылған кітаптар, шығармаға жазылған пікірлер мен жинақталған ұпайлар осы жүйеде белгіленеді. Ал аудан көлеміндегі қатысушылар есебі координаторлар арқылы да нақтыланып отырады. Марафонға тіркелу 29 қыркүйекке дейін жалғасады.

Жобаның кітап қоры да оқырман талғамының кең екенін аңғартады. Ресми тізімге қазақ әдебиетінің классикалық шығармаларымен қатар, балалар

мен жасөспірімдерге арналған туындылар және әлем әдебиетінің танымал еңбектері енгізілген. Бердібек Соқпақбаевтың «Менің атым Қожа», Мұхтар Әуезовтің «Көксерек», Ғабит Мүсіреповтің «Ұлпан», Бауыржан Момышұлының «Ұшқан ұя», Шерхан Мұртазаның «Ай мен Айша», Әкім Таразидің «Ауыл шетіндегі үй» шығармаларымен бірге Джек Лондон, Марк Твен, Жюль Верн, Даниель Дефо, Джоан Роулинг, Антуан де Сент-Экзюпери секілді шетелдік қаламгерлердің еңбектері ұсынылған.

Байғанин аудандық орталықтандырылған кітапханасының мәліметінше, алғашқы күндердегі нақты оқырман сұранысы да айқындала бастаған. Бауыржан Момышұлының «Ұшқан ұясы», Шерхан Мұртазаның «Ай мен Айшасы», Бейімбет Майлиннің «Шұғаның белгісі», Дулат Исабековтің «Гауһар тасы» мен

«Дерменесі», Төлен Әбдіктің «Парасат майданы» оқырмандар арасында көбірек сұралған шығармалардың қатарында. Бұл таңдау кітап беру статистикасы мен марафонға қатысушылардың сұранысы негізінде анықталып отыр.

Бір апта – марафон үшін ұзақ уақыт емес. Дегенмен алғашқы көрсеткіштердің өзі жобаның аудан тұрғындары арасында елеулі қызығушылық туғызғанын байқатады. Ең бастысы, марафонның мәні тек ұпай жинау немесе жүлдеге ие болумен шектелмейді. Оның түпкі мақсаты – кітапты қолға алуды уақытша науқан емес, адамның күнделікті өміріндегі тұрақты әдетке айналдыру. Ал оқылған әр кітаптың адам ойына қосар салмағы мен қалдырар әсері – марафонның ең маңызды нәтижесі.

Әйгерім ӘНУАРБЕК

БАЙҒАНИН АУДАНЫНДА ӘЙЕЛДЕРДІҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН АРТТЫРУҒА, ЖАҢА КӘСІП ПЕН МАМАНДЫҚ ИГЕРУІНЕ ҚОЛДАУ КӨРСЕТУГЕ БАҒЫТТАЛҒАН «НӘЗІК ЖАН» ЖОБАСЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРЫЛДЫ

Жоба Байғанин аудандық ішкі саясат бөлімі ММ-нің мемлекеттік әлеуметтік тапсырысы аясында ұйымдастырылып, орындаушысы – «Prof Contact» қоғамдық бірлестігі болды.

«Нәзік жан» жобасының негізгі мақсаты – аудан әйелдерін кәсіпке баулу, олардың жаңа мамандықтарды меңгеруіне бағыт-бағдар беру, қаржылық сауаттылығын арттыру және мемлекеттік қолдау тетіктері арқылы жеке кәсіп бастау мүмкіндіктерін кеңінен түсіндіру.

Жоба барысында әйелдерге тек теориялық ақпарат берумен шектелмей, алған білімдерін күнделікті өмірде және кәсіп бастау кезінде қолдануға мүмкіндік беретін практикалық бағыттарға басымдық берілді.

ЖАҢА ДАҒДЫ – ЖАҢА МҮМКІНДІК

Жоба аясында қатысушылар үшін SMM, қаржылық сауаттылық және мемлекеттік гранттар мен қолдау бағдарламалары бойынша арнайы оқыту курстары өткізілді.

SMM бағыты бойынша әлеуметтік желілерді тиімді жүргізу, сапалы контент әзірлеу, жеке бренд қалыптастыру, тауар мен қызметті әлеуметтік желі арқылы таныстыру және заманауи цифрлық мүмкіндіктерді табыс көзіне айналдыру жолдары түсіндірілді.

Қазіргі таңда әлеуметтік желіні дұрыс пайдалана білу тек ақпарат алмасу құралы ғана емес, ұяйден шықпай-ақ қызмет көрсетуге, өнім сатуға және жеке кәсіпті дамытуға мүмкіндік беретін маңызды дағдыға айналды. Сондықтан бұл бағыт қатысушы әйелдердің ерекше қызығушылығын тудырды.

Қаржылық сауаттылық бойынша өткен оқытуда отбасылық және кәсіпкерлік бюджетті қоспарлау, кіріс пен шығысты есептеу, қаржыны тиімді басқару, кәсіп бастау кезіндегі тәуекелдерді бағалау және бизнес-жоспарлаудың негізгі қағидалары қамтылды.

Сонымен қатар қатысушыларға мемлекеттік гранттар, субсидиялар және кәсіпкерлікті қолдаудың өзге де мүмкіндіктері туралы ақпарат беріліп, мемлекеттік қолдауға қатысу үшін құжаттарды дұрыс дайындау және бизнес-жоспар әзірлеу мәселелері түсіндірілді.

КӘСІПТІ КӨЗБЕН КӨРІП, ТӘЖІРИБЕДЕН ҮЙРЕНУ

«Нәзік жан» жобасының ерекшеліктерінің бірі – көшпелі тәжірибелік экскурсиялардың ұйымдастырылуы.

Қатысушылар аудан аумағындағы әлеуметтік және кәсіпкерлік нысандарға арнайы барып, олардың жұмысымен танысуға мүмкіндік алды.

Соның бірі – аудандағы жартылай дайын ет және шұжық өнімдерін өндіретін цехқа ұйымдастырылған экскурсия.

Цех басшысы, кәсіпкер Муқанова Манар Қулынтаевна ханым қатысушылармен өзінің кәсіпкерлік тәжірибесімен бөлісіп, бизнесті бастаудан бастап бүгінгі өндірістік деңгейге дейінгі жолы туралы әңгімеледі.

Бұл кәсіптің тарихы қатысушылар үшін ерекше қызықты әрі пайдалы тәжірибе болды. Себебі кәсіп мемлекеттік қолдау арқылы басталған. «Ауыл аманаты» жобасы аясында жеңілдетілген несие алып басталған шағын кәсіп бүгінде өнім өндіретін цехқа айналып, өз жұмысын жалғастырып отыр.

Қатысушылар өндіріс барысын өз көздерімен көріп, өнім дайындаудың кезеңдерімен танысты және кәсіпкерге өздерін қызықтырған сұрақтарын қойды.

Мұндай нақты мысалдар мемлекеттік бағдарламаларды тиімді пайдалану арқылы ауылдық жерде де кәсіп бастап, оны біртіндеп дамытуға болатынын көрсетеді.

ОТБАСЫНЫ ҚОЛДАУ – ҚОҒАМДЫ ҚОЛДАУ

Жоба аясындағы тағы бір көшпелі кездесу Отбасын қолдау орталығында ұйымдастырылды.

Қатысушылар орталықтың жұмысымен танысып, әйелдер мен отбасыларға көрсетілетін әлеуметтік қолдау

түрлері, кеңес алу мүмкіндіктері және түрлі мәселелер туындаған жағдайда жүгінуге болатын көмек бағыттары жөнінде ақпарат алды.

Бұл кездесудің маңыздылығы – әйелдердің кәсіптік дамуына ғана емес, олардың әлеуметтік жағдайына, отбасылық тұрақтылығына және қоғамдағы белсенділігіне де назар аударуында.

ӘЙЕЛДІ ҚОЛДАУ – БҮКІЛ ОТБАСЫНЫҢ БОЛАШАҒЫНА САЛЫНҒАН ИНВЕСТИЦИЯ

«Нәзік жан» жобасы әйелдерге дайын кәсіп ұсынуды емес, ең алдымен өз мүмкіндігін көруге, жаңа білім алуға, мамандық игеруге және жеке бастамасын жүзеге асыруға бағыт беруді көздейді.

Бір әйел жаңа кәсіп үйренсе – оның отбасы үшін жаңа мүмкіндік пайда болады. Бір әйел өз кәсібін бастаса – жаңа табыс көзі қалыптасады. Ал қаржылық тұрғыдан сауатты, білімді және белсенді әйел – отбасының ғана емес, тұтас қоғамның дамуына үлес қосады.

Жоба барысында өткізілген оқыту курстары, ақпараттық кездесулер мен тәжірибелік экскурсиялар қатысушыларға жаңа идеялар мен нақты бағыттар берді.

«Нәзік жан» жобасы – әйелдердің бойындағы қабілетті ашуға, өзіне деген сенімін нығайтуға және жаңа мүмкіндіктерге қадам жасауына жағдай жасайтын әлеуметтік бастамалардың бірі.

Байғанин аудандық ішкі саясат бөлімі ММ-нің мемлекеттік әлеуметтік тапсырысы аясында жүзеге асырылған жоба алдағы уақытта да әйелдердің кәсіпкерлік бастамаларына серпін беріп, жаңа істердің басталуына негіз болады деген сенім мол.

Орындаушы: «Prof Contact» қоғамдық бірлестігі

Акция аясында

ТАЗА ҚАЗАҚСТАН – ЖАРҚЫН БОЛАШАҚ

Тазалық – елді мекеннің ажарын айқындайтын ғана емес, тұрғындардың туған жерге деген жауапкершілігін танытатын ортақ міндет. Осы бағыттағы жұмыстарды жандандыру мақсатында 19 қыркүйекте Байғанин ауданында «Таза Қазақстан» бағдарламасы аясында жалпылама сенбілік өтті.

Ауқымды шараға аудан әкімі Айбек Купенов, ардагерлер, мәслихат депутаттары, қоғамдық кеңес мүшелері, мекеме басшылары мен қызметкерлері, еңбек ұжымдары және ауыл тұрғындары қатысты.

Алғашқы болып сөз алған аудан басшысы:

– Осыдан екі жыл бұрын Президентіміз Қ.Ж.Тоқаевтың бастамасымен «Таза Қазақстан» жалпыұлттық экологиялық бағдарламасы қолға алынды. Бүгінде Қазақстанның әр түрлерінде түрлі шаралар іске асуда. Біздің аудан да сондай игі істерден тыс қалып жатырған жоқ. Шағын саябақтар салынып, елдімекендер абаттандырылу жұмыстары қарқында жүруде. Осы ретте аға буын мен белсенді жастарға өз ризашылығымызды айтып келеді, – деді.

Айта кету керек, бір күннің ішінде тазалық жұмыстарына 1013 адам жұмылдырылып, 27 техника тартылды. Сенбілік кезінде елді мекендердегі көшелер, қоғамдық орындар мен аумақтар тұрмыстық қалдықтардан тазартылып, айнала ретке келтірілді. Сонымен қатар көгалдандыру жұмыстарына басымдық беріліп, орман шаруашылығынан жеткізілген жапырақ тамыр жүйесіндегі ағаш көшеттері отырғызылды. Аудан әкімі Айбек Купенов те

сенбілік жұмыстарына қатысып, көшет егуге өз үлесін қосты.

Шараның ауқымы әртүрлі сала өкілдері мен тұрғындардың бір мақсатқа жұмыла алатынын көрсетті. Өйткені қоршаған ортаның тазалығы тек арнайы қызметтердің атқаратын жұмысы емес. Елді мекеннің көркін сақтау әр тұрғынның өз ауласына, көшесіне және ортақ пайдаланылатын орындарға ұқыпты қарауынан басталады. Сенбілікпен бірге бұл бағыттағы жұмыстар тоқтамайды. Алдағы кезеңде де елді мекендерді таза ұстау, ағаш отырғызу, қоғамдық орындарды күтіп-баптау бағытындағы жұмыстар жүйелі түрде жалғасады.

Туған жердің таза әрі көрікті болуы бір күндік науқанға емес, күнделікті қалыптасқан мәдениетке байланысты. Сондықтан «Таза Қазақстан» аясындағы әрбір шара тұрғындардың қоршаған ортаға деген жауапкершілігін арттырып, тазалықты ортақ құндылыққа айналдыруға бағытталған.

«Жем-Сағыз» ақпарат

Мәселе

САҚ БОЛЫҢЫЗ! АЛАЯҚ!

Алаяқтық – адамның аңғалдығын ғана емес, сенімін де саудалайтын қылмыс. Бір қоңыраумен қорқытып, бір хабарламамен қызықтырып, маңдай термен тапқан табысты көзді ашып-жұмғанша иемденуге тырысатындар аз емес.

Байғанин ауданында да биыл алаяқтыққа қатысты 4 қылмыс тіркелген. Оның екеуі интернет арқылы жасалған. Ал өткен жылдың осы кезеңінде 5 қылмыс тіркелген екен. Көрсеткіштің өзгеруімен қатар, қылмыстың жасалу тәсілі де назар аударуды қажет етеді. Бұл туралы аудандық полиция бөлімі басшысы, полиция подполковнигі Темірбек Нұрғалиев айтып берді.

Сонымен...

АЛАЯҚТЫҚ – БҮГІНГІ ҚОҒАМНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕСІНЕ АЙНАЛҒАН ҚЫЛМЫС ТҮРІ

Қылмыскерлердің қаруы – қару-жарақ емес, адамның сенімі мен аңғалдығы. Бірі банк қызметкерінің кейпіне еніп, енді бірі полиция өкілі ретінде хабарласып, азаматтың қорқынышын өз пайдасына жаратады. Ал интернет кеңістігінде жалған жарнама, күмәнді сілтеме, оңай табыс пен арзан тауар ұсынғандардың арбауына түскендер аз емес.

Ауданда биыл алаяқтыққа қатысты 4 қылмыс тіркеліп, оның екеуі интернет алаяқтыққа тиесілі болған. Қалған екі дерек өзге тәсілдермен жасалған. Былтыр осы кезеңде 5 қылмыс тіркелген. Яғни биылғы көрсеткіш өткен жылмен салыстырғанда бір дерекке кем. Алайда бұл санға қарап, мәселе шешілді деуге өрте. Себебі әрбір қылмыстың артында бір адамның ғана емес, тұтас отбасының несібесі, маңдай термен тапқан табысы мен күнкөрісі тұруы мүмкін. Алаяқтың арбауына түсіп, бар жиган-тергенінен айырылған жан үшін бұл жай ғана шығын емес, үлкен соққы.

Осы ретте аудандық полиция бөлімі басшысы, полиция подполковнигі Темірбек Нұрғалиев алаяқтықтың кең тараған түрлері, интернеттегі қауіптер, қылмысты ашу барысындағы қиындықтар және тұрғындардың сақтық шаралары туралы айтып, азаматтарды қырағылыққа шақырды.

Алаяқтықтың ең қауіпті тұсы – оның адамның күнделікті өміріне етене еніп кетуінде. Бұрын қылмыскердің арбауына түсу үшін бет-бет кездесу қажет болса, қазір бір телефон қоңырауы немесе әлеуметтік желідегі хабарламаның өзі жеткілікті. Алаяқтар адам психологиясын зерттеп, сенімге кірудің сан түрлі тәсілін меңгерген. Олар кейде ресми мекеменің атын жамылып, кейде тиімді ұсыныс жасаған болып, азаматты өз дегеніне көндіруге тырысады. Мұндай сәтте адамның асығыстықпен шешім қабылдауы қылмыскердің ойлағанын іске асыруына жол ашады.

Қылмыстың әрбір дерегі құқық қорғау органдары үшін есептегі сан ғана емес, нақты адамның басынан өткен жағдай. Сондықтан алаяқтықтың алдын алу мәселесіне немқұрайлы қарауға болмайды.

ҚЫРАҒЫЛЫҚ – ҚАРЖЫЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІҢ ҚАЛҚАНЫ

Қазіргі таңда алаяқтардың жиі қолданатын тәсілдерінің бірі – банк қызметкері немесе полиция өкілі ретінде телефон шалу. Бейтаныс адам азаматқа есепшотында күмәнді операция тіркелгенін, атына несие рәсімделіп жатқанын немесе қаражатына қауіп төніп тұрғанын айтуы мүмкін. Кейде қылмыскерлер «ақшаңызды қауіпсіз шотқа аударыңыз», «операцияны тоқтату үшін SMS коды айтыңыз» деп талап қояды. Мұндай жағдайда адам абдырап, не істерін білмей қалуы ықтимал. Алаяқтар да

дәл осы сәтті пайдаланады. Олар азаматқа ойлануға, жақындарымен кеңесуге немесе ақпаратты тексеруге мүмкіндік бермей, шұғыл әрекет жасауға итермелейді. Алайда банк қызметкері де, полиция қызметкері де телефон арқылы азаматтан құпия кодын, банк картасының деректерін немесе мобильді банкінге кіру мәліметтерін сұрауға тиіс емес. Егер бейтаныс адам осындай талап қойса, оның сөзіне сенбей, әңгімені дереу тоқтатқан жөн. Қоңырау шалушы өзін қай мекеменің қызметкері ретінде таныстырғанына қарамастан, азамат сол ұйымның ресми нөміріне өзі қайта хабарласып, жағдайды анықтауы керек. Сенімге кірген адамның сөзі шындық екеніне көз жеткізбей тұрып, ақша аудару немесе жеке мәліметтерді беру – үлкен қауіп.

Аудандық полиция бөлімі басшысы Темірбек Сәбитұлының айтуынша, алаяқтықтың алдын алуға тұрғындардың қырағылығы мен қаржылық сауаттылығы маңызды рөл атқарады. Қылмыскерлердің сөзіне еріп, асығыс шешім қабылдау – олардың әрекетіне жол ашатын негізгі себептердің бірі.

– Алаяқтықтың алдын алуда тұрғындардың сақтығы ерекше маңызды. Бейтаныс адамдардың телефон арқылы айтқан сөзіне бірден сеніп, ақша аударуға немесе жеке мәліметтерді беруге болмайды. Әсіресе банк қызметкері, полиция өкілі ретінде хабарласқан адамдардың талаптарын мұқият тексеру қажет. Қандай жағдай болса да, асықпай, ақпараттың рас-өтірігін анықтап алған жөн. Азаматтар күмәнді қоңырауларға тап болған жағдайда жақындарымен кеңесіп, тиісті мекемелерге ресми нөмірлері арқылы хабарласуы керек, – дейді полиция басшысы.

Айтуынша, интернет алаяқтықтың да түрі күн сайын жаңарып келеді. Әлеуметтік желілерде арзан бағамен тауар ұсыну, жоғары табыс өкелетін жұмысқа шақыру, жеңіл несие рәсімдеу немесе инвестициядан мол пайда табуды уәде ету – қылмыскерлердің жиі қолданатын әдістерінің бірі. Кейде жалған парақшадағы жарнама шынайы дүкеннің немесе белгілі бір компанияның

ұсынысындай көрінеді. Азамат қызығып, сатушымен байланысады. Алаяқ алдын ала төлем жасауды талап етеді. Ақша аударылғаннан кейін тауар келмейді, ал байланысқа шыққан адам ізім-ғайым жоғалады.

WhatsApp пен Telegram мессенджерлерінде де азаматтарды алдаудың түрлі тәсілдері кездеседі. Бейтаныс сілтемелер, жалған ұтыстар, сыйлықтар, күмәнді файлдар және ақша табудың жеңіл жолдары туралы хабарламалар адамды қақпанға түсіруі мүмкін. Қылмыскерлер кейде таныс адамның немесе жақын туыстың атынан жазып, ақша сұрайды. Сондықтан «танысымнан келді» деген оймен кез келген хабарламаға сене салуға болмайды. Ақша сұралған жағдайда міндетті түрде қоңырау шалып, жағдайды нақтылап алған дұрыс.

– Алаяқтар күн сайын жаңа тәсіл ойлап табуда. Осыған байланысты полицияның алдын алу жұмыстары да заман талабына сай жүргізілуі қажет. Қылмыспен күрестің бір бағыты – алаяқтық фактілерін тіркеу, анықтау және тергеу болса, екінші маңызды бағыты – тұрғындарды дер кезінде ескерту. Өйткені қылмыс жасалғаннан кейін әрекет ету мен қылмыстың алдын алу – екі бөлек мәселе. Біріншісі болған жағдайдың салдарын жоюға бағытталса, екіншісі азаматты сол қауіптен сақтандыруға мүмкіндік береді, – дейді подполковник.

Сұхбат барысында ол алаяқтық фактілерін ашу барысында кездесетін қиындықтарға да тоқталды. Оның сөзінше, қылмыскерлердің интернет пен электронды төлем құралдарын пайдалануы тергеу жұмысын

Тұрғындарға айтар кеңес:

Бірінші - бейтаныс адамға банк картасының деректерін, SMS кодын және басқа құпия мәліметтерді бермеу. Екінші – күмәнді сілтемелерге өтпеу, белгісіз қосымшаларды жүктемеу және интернеттегі ұсыныстарды тексермей ақша аудармау. Үшінші – күмәнді қоңырау немесе хабарлама түскен жағдайда әңгімені тоқтатып, ақпаратты ресми арналар арқылы тексеру. Ал егер алаяқтық фактісі орын алса, полицияға және банкке дереу хабарласу қажет.

күрделендіреді. Сондықтан мұндай қылмысқа тап болған азаматтың дер кезінде хабарласуы маңызды.

– Алаяқтық қылмыстарын тергеу барысында ақша аударымдарының бағытын анықтау, қылмысқа қатысы бар тұлғаларды табу және қажетті дәлелдерді жинау жұмыстары жүргізіледі. Қылмыскерлердің түрлі есепшоттарды, бөтен адамдардың карталарын пайдалануы тергеуге қосымша қиындық келтіруі мүмкін. Сол себепті жәбірленушілерден уақыт жоғалтпай полицияға хабарласуды сұраймыз. Ақша аударылған түбіртектер, хат алмасулар, телефон нөмірлері және басқа да мәліметтер істің мән-жайын анықтауға көмекте-

седі. Қылмысқа тап болған азамат өзін кінәламай, болған жағдайды жасырмай хабарлауы керек, – дейді полиция ол.

БІР ҚОҢЫРАУДЫҢ АР ЖАҒЫНДА НЕ ТҮР?

Алаяқтықтан зардап шеккен азаматтардың ақшасын қайтару мәселесі де өзекті. Қылмыс салдарынан келген шығынның өтелуі нақты істің мән-жайына, ақша аударымдарының бағытына, қылмыскердің анықталуына және басқа да жағдайларға байланысты болады. Сондықтан жәбірленушіге ақшаның міндетті түрде қайтарылатынына кепілдік беру дұрыс емес. Дегенмен «ақшам бәрібір қайтпайды» деп қол қусырып отыруға да болмайды.

Алаяқтық фактісі болған жағдайда азамат ең алдымен полицияға және банкке дереу хабарласуы қажет. Қаржы басқа есепшоттарға ауысып кетпей тұрғанда, оны тоқтатуға немесе қайтаруға мүмкіндік болуы ықтимал. Уақытты өткізіп алу қылмыскердің қаржыны жасыруына немесе басқа шоттарға аударуына жағдай жасауы мүмкін. Сондықтан мұндай жағдайда әр минуттың мәні бар.

Алаяққа алданып қалған азаматтардың жіберетін қателіктері де аз емес. Бірі қылмыскердің сөзіне бірден сенеді, екіншісі жақындарымен ақылдаспайды, үшіншісі құпия кодтарын айтып қояды. Кейбір азаматтар алдағанын мойындауға ұялып, полицияға жүгінуді кейінге қалдырады. Алайда алаяқтық – жәбірленушінің ұятқа қалатын әрекеті емес, қылмыскердің заңсыз ісі. Сондықтан азамат өзін кінәламай, дер кезінде құқық қорғау органдарына хабарлауы қажет. Қылмыскерге қарсы күресте жәбірленушінің ашықтығы мен жылдам әрекеті маңызды рөл атқарады.

Алаяқтықтан зардап шегетіндердің қатарында әртүрлі әлеуметтік топ өкілдері болуы мүмкін. Зейнеткерлерге телефон арқылы хабарласып, банк қызметкері ретінде танысу, жастарды интернеттегі жеңіл табыс пен тиімді ұсыныстар арқылы алдау, ал басқа азаматтарды жалған сауда немесе несие рәсімдеу тәсілдерімен арбау ықтимал. Сондықтан алаяқтықтан сақтану тек белгілі бір жастағы немесе әлеуметтік топтағы адамдарға ғана қатысты мәселе емес. Интернет пен банк қызметін пайдаланатын кез келген азамат сақтық танытуы тиіс.

Алаяқтықтың алдын алу үшін тұрғындар арасында түсіндіру жұмыстары тұрақты жүргізілуі қажет. Бұл бағытта полиция қызметкерлерінің халықпен кездесуі, әлеуметтік желілерде ескерту жариялауы, бұқаралық ақпарат құралдары арқылы ақпарат таратуы маңызды. Бірақ тек полицияның ескертуіне сүйеніп отыру жеткіліксіз. Әр азамат өз қауіпсіздігіне жауапкершілікпен қарауы керек. Әсіресе үлкен жастағы адамдарға бейтаныс қоңыраулардан сақтану, жастарға интернеттегі жалған ұсыныстарды ажырату, ал ата-аналарға отбасы мүшелерімен қаржылық қауіпсіздік туралы сөйлесу қажет.

Қылмыскерлердің қолына түскен ақша кейде қайтарылмай қалуы мүмкін. Мұндай жағдайда жәбірленушілерге нақты үмітпен қатар, шынайы түсінік те қажет. Ақшаның қайтарылуы істің мән-жайына байланысты болғанымен, дер кезінде жасалған әрекет тергеу үшін маңызды. Сондықтан азаматтар алаяқтыққа тап болғанда, уақыт жоғалтпай, қолындағы барлық мәліметті құқық қорғау органдарына ұсынуы керек. Қылмыскердің жолын кесу үшін тек полицияның жұмысы емес, жәбірленушінің де белсенді әрекеті қажет.

P.S. Алаяқтық – бір адамның ғана мәселесі емес, қоғамның ортақ қауіпсіздігіне қатысты мәселе. Қылмыскерлер адамның сенімін пайдаланып, өз пайдасына жаратуға тырысады. Ал азаматтың ең мықты қорғанысы – қырағылық, қаржылық сауаттылық және асығыс шешім қабылдамау. Байғанин ауданында биыл тіркелген 4 алаяқтық дерегі тұрғындарға ой салуы тиіс. Оның екеуі интернет арқылы жасалғаны – қазіргі заманғы қауіптің сипатын аңғартады. Алаяқтар технологияны пайдаланып, адамға жақындамай-ақ, оның қаржысына қол сұғуға әрекет етеді. Сондықтан әр азамат өзіне қойылатын қарапайым сұрақты ұмытпауы керек: «Мен кімге сеніп отырмын?» Өйткені алаяқтың арбауы көбіне бір ғана қоңыраудан басталады. Ал одан қорғану – сол қоңырауға бірден сенбей, сабыр сақтаудан басталады. Сенім – адамдық қасиет. Бірақ ақша мен жеке мәлімет мәселесінде сенімге қырағылық қосылмаса, оның соңы өкінішке ұласуы мүмкін.

Айгерім ЖАРТИНА

Сұхбат

СӨРЕЛЕРДЕГІ СЫР: АРХИВ БІЗ БІЛМЕЙТІН ҚАНДАЙ ТАРИХТЫ САҚТАП ОТЫР?

Сарғайған қағаз сырт көзге қарапайым парақ болып көрінгенімен, оның ішінде тұтас бір дәуірдің ізі жатуы мүмкін. Бір құжат – бір адамның еңбек жолы, енді бірі – бүтін бір мекеменің тарихы, тағы бірі – ауданның әлеуметтік-экономикалық тынысын айғақтайтын дерек. Уақыт өткен сайын құжаттың құны төмендемейді, керісінше, арта түседі. Себебі кеше ғана күнделікті жұмыс үшін жасалған қағаз ертең тарихты сөйлететін жалғыз айғаққа айналуы ықтимал. Ал цифрландыру дәуірі архив жұмысына да жаңа талап қойып отыр. Құжаттың түпнұсқасын сақтап отырып, оны электронды кеңістікке көшіру, азаматтардың сұранысына жедел жауап беру – бүгінгі архивтің негізгі міндеттерінің біріне айналды. Осы және өзге де мәселелер жөнінде Байғанин ауданы мемлекеттік архивінің меңгерушісі Мырзабек Төленовпен сұхбаттастық.

– Мырзабек Жолдыбайұлы, архив қорында нақты қандай тарих жатыр? Бүгінде Байғаниннің өткенін құжат арқылы қаншалықты терең зерттеуге болады?

– Байғанин ауданының мемлекеттік архивінде ауданның қалыптасуы мен дамуына қатысты көптеген құнды құжаттар сақталған. Бүгінде архивте 46 қор, 7789 сақтау бірлігі бар. Олардың қатарында жергілікті мемлекеттік органдардың, мекемелер мен ұйымдардың қызметіне, ауданның әлеуметтік-экономикалық дамуына, ауыл шаруашылығы мен өндірісіне, білім, мәдениет және басқа да салаларға қатысты материалдар кездеседі. Бұл құжаттардан белгілі бір мекеменің қашан құрылғанын ғана емес, оның әр кезеңдегі қызмет бағытын, атқарған жұмысын, сол уақыттағы әлеуметтік-экономикалық жағдайды да аңғаруға болады. Яғни архив – тек жеке құжаттар жиынтығы емес, аудан өмірінің әр кезеңін қамтитын дерек қоры. Сонымен бірге аудан тұрғындарының еңбек жолына байланысты құжаттар да сақтаулы. Адамның белгілі бір мекемеде жұмыс істегенін, еңбек қызметінің кезеңін растауға қажетті деректердің архивтен табылуы – оның азаматтық және әлеуметтік құқықтарын қорғау үшін маңызды. Архив қорын зерделеу арқылы ауданның өткенін әр қырынан зерттеуге мүмкіндік бар. Бір құжаттың өзінен белгілі бір кезеңдегі елді мекеннің жағдайы, мекеме жұмысы немесе тұрғындардың еңбек тынысы туралы мәлімет алуға болады. Сондықтан архив – ауданның өткенін нақты құжаттар арқылы тануға мүмкіндік беретін маңызды дерек көзі.

– Архивтегі ең көне құжаттар қай жылдарға тиесілі? Өткен дәуірден бүгінге жеткен қандай құжаттарды ерекше құнды деп бағалайсыз?

– Архив қоймасындағы ең көне құжаттар 1936 жылдардан бастау алады. Олардың ішінде сол кезеңнің жазу ерекшелігін көрсететін латын әрпімен жазылған құжаттар

да бар. Мұндай құжаттардың құндылығы тек онда жазылған ақпаратпен шектелмейді. Оның жазу үлгісі, ресми тілі, құжатты рәсімдеу тәсілі – сол уақыттың қоғамдық және мәдени ерекшеліктерінен де хабар береді. Архив қызметінде әр құжаттың өз орны бар. Сондықтан «мына құжат өте маңызды, ал мынауының маңызы төмен» деп біржақты қарауға болмайды. Бүгін қарапайым болып көрінген құжаттың өзі белгілі бір тарихи мәселені зерттеу кезінде аса қажет дерекке айналуы мүмкін. Мәселен, ондаған жыл бұрынғы мекеме жұмысына қатысты бір бұйрық немесе тізім сол кезеңдегі кадрлық құрамды, қызметкерлердің еңбек жолын анықтауға көмектесуі ықтимал. Сол себепті архив үшін құжаттың сақталуы ғана емес, оның жүйелі түрде есепке алынуы мен дұрыс сипатталуы да маңызды.

– Кейбір тарихи деректер уақыт өте келе жоғалып немесе бұрмаланып жатады. Архив құжаты аудан тарихының шынайылығын сақтауда қандай рөл атқарады?

– Архив құжаты – тарихи деректің маңызды негіздерінің бірі. Белгілі бір оқиғаға, мекемеге немесе азаматқа қатысты мәліметті нақтылау қажет болған жағдайда, сол кезеңде жасалған құжаттарға жүгінуге болады. Құжат белгілі бір оқиғаның уақытын, мекеменің қызметін, қабылданған шешімдерді немесе азаматтың еңбек жолын нақтылауға мүмкіндік береді. Мысалы, ауыл шаруашылығының дамуы, өндірістің қалыптасуы, білім мен мәдениет салаларындағы өзгерістер туралы мәліметтерді архив қорларынан кездестіруге болады. Мұндай деректер ауданның белгілі бір кезеңдегі тыныс-тіршілігін зерттеуге мүмкіндік береді. Әрине, кез келген тарихи құжатты зерттегенде оның жасалған уақыты мен мақсатын, деректің сипатын ескеру қажет. Бірақ сол кезеңде жасалған ресми құжаттардың ерекшелігі – олар нақты оқиға немесе қызмет барысында қалыптасқан дерек ретінде сақталады. Сондықтан архивтің міндеті – өткенді тек сақтау емес, оның

деректік негізін келер ұрпаққа жеткізу.

– Құжат архивке түскеннен кейін оның тағдыры қалай шешіледі? Көз келген қағаз мемлекеттік сақтауға қабылдана ма?

– Архивке құжаттарды қабылдау белгілі бір тәртіппен жүргізіледі. Алдымен құжаттар белгіленген талаптарға сәйкес қабылданып, реттеледі, есепке алынады. Олардың құндылығы сарапталады. Құжаттардың мазмұны мен сақтау мерзімі ескеріліп, тиісті қорларға бөлінеді. Кейін тізімдемелер жасалып, құжаттар жүйеленіп, арнайы архив қоймаларына орналастырылады. Сондықтан кез келген қағазды жай ғана жинап, қоймаға қоюмен архив жұмысы аяқталмайды. Құжаттың тарихи, әлеуметтік, ғылыми немесе практикалық маңызы қарастырылады. Ұзақ уақыт сақталуы тиіс құжаттар белгіленген тәртіппен есепке алынып, қор құрамына енгізіледі. Мұның барлығы бір мақсатқа – болашақта қажетті құжатты жоғалтпай тауып, оған қатысты нақты ақпаратты пайдаланушыға ұсынуға бағытталған. Архивте жүйелілік болмаса, көлемді қордың ішінен қажетті деректі табу қиынға соғар еді.

– Қағаз құжаттың жауы – уақыт. Оларды ондаған жылдар бойы сақтап қалу үшін қандай талаптар орындалады?

– Архив құжаттарының ұзақ сақталуын қамтамасыз ету – күнделікті назардағы мәселе. Құжаттар арнайы архив қоймаларында сақталып, олардың сақталуына қажетті жағдайлар қамтамасыз етіледі. Температура мен ылғалдылық тұрақты бақылауда ұсталады. Құжаттардың физикалық жағдайы да жүйелі түрде тексеріледі. Қажет болған жағдайда қалпына келтіру, түптеу, мұқабаларын ауыстыру сияқты профилактикалық жұмыстар жүргізіледі. Қағаздың ескіруі табиғи процесс болғандықтан, оны барынша баяулату үшін сақтау талаптарын орындаудың маңызы зор. Сонымен қатар құжаттарды шаңнан, ылғалдан, шамадан

тыс жарықтан және басқа да зиянды факторлардан қорғауға көңіл бөлінеді. Архив қызметкері үшін құжаттың мазмұнын білу қаншалықты маңызды болса, оның физикалық сақталуын қамтамасыз ету де соншалықты жауапты жұмыс. Өйткені бүгінгі сақталған қағаз – ертеңгі тарихи дерек. Бір құжаттың бүлінуі кей жағдайда сол кезең туралы маңызды мәліметтің жоғалуына әкелуі мүмкін.

– Архивке тұрғындар тарих іздеп келе ме, әлде көбіне анықтама үшін ғана жүгінеді ме? Азаматтарды қандай мәселе көбірек алаңдатады?

– Тұрғындардың архивке жүгінуінің негізгі себептерінің бірі – әлеуметтік сипаттағы мәселелер. Атап айтқанда, еңбек өтілі мен жалақысын растау, зейнетақы тағайындауға қажетті құжаттарды алу, белгілі бір мекемеде жұмыс істегенін дәлелдеу жөнінде өтініштер көп түседі. Кей азаматтар еңбек қызметіне қатысты мәліметтерді нақтылау үшін жүгінеді. Мәселен, бұрын жұмыс істеген мекемесі қайта құрылып немесе қызметін тоқтатқан жағдайда, сол ұйымға қатысты қажетті деректерді архив қорынан іздеу қажет болуы мүмкін. Сонымен бірге тарихи және шежірелік деректерді іздейтін азаматтар да бар. Өзінің әулетіне, ата-бабасына, туған жерінің тарихына қатысты ақпарат іздейтін адамдардың қызығушылығы архивтің тек анықтама беретін мекеме емес, тарихи жадыны сақтайтын орын екенін көрсетеді. Жыл сайын жеке және заңды тұлғалардың өтініштері негізінде архивтік анықтамалар, архивтік құжаттардың көшірмелері немесе архивтік үзінділер беру бойынша шамамен 500 сұраныс орындалады. Бұл – архивтің қоғамдағы практикалық маңызын көрсететін көрсеткіш. Кейде бір ғана анықтама азамат үшін жай ақпарат емес, оның еңбек өтілін, әлеуметтік құқығын немесе белгілі бір кезеңдегі қызметін дәлелдейтін маңызды құжат болуы мүмкін.

– Қажетті анықтаманы алу үшін азамат архивтің есігін қағуы міндетті ме? Электронды қызметтер бұл жұмысты қаншалықты жеңілдетті?

– Қазіргі таңда азамат архивке тікелей де, электрондық түрде де өтініш бере алады. Өтініште аты-жөні, туған жылы, жұмыс істеген мекемесінің атауы, қызмет атқарған кезеңі және қандай мәлімет қажет екені нақты көрсетілгені дұрыс. Мүмкіндігінше еңбек кітапшасының көшірмесі немесе қажетті мәліметті нақтылауға көмектесетін басқа құжаттарды ұсыну керек. Себебі іздеу барысында азамат көрсеткен деректер неғұрлым нақты болса, қажетті ақпаратты анықтау да соғұрлым жеңілдейді. Электрондық қызметтердің дамуы тұрғындардың уақытын үнемдеуге мүмкіндік беріп отыр. Адамның архивке арнайы келуіне мүмкіндік болмаған жағдайда, өтінішті электронды түрде жолдау – қолжетімділікті арттыратын тиімді құрал. Бүгінде адамдар ақпаратты жылдам алуға үйренді. Сондықтан архив саласында да цифрлық технологияларды пайдалану – уақыт талабы. Дегенмен электронды қызметтер дамығанымен, оның негізінде тұрған түпнұсқа құжатты сақтау міндеті өзгермейді.

– Цифрландыру демекші, қағаз архив бір күні электронды архивке толық ауыса ма? Байғанин архивінде бұл бағытта қандай нәтиже бар?

– Құжаттарды цифрландыру жұмыстары 2020 жылдың қазан айынан бастап жүргізіліп келеді. Бұл жұмыстың мақсаты – құжаттарды сандық форматқа көшірумен қатар, оларды бірыңғай ақпараттық жүйеге енгізу және пайдалануды жеңілде-

ту. Қазіргі таңда «Е-архив» ақпараттық жүйесіне 36 қордың атауы мен 60 тізімдеме енгізіліп, базаға 6048 іс және 314 183 файл жүктелді. Бұл – атқарылып жатқан цифрландыру жұмысының белгілі бір нәтижесі. Цифрландырудың бірнеше артықшылығы бар. Біріншіден, құжаттың электронды көшірмесін пайдалану түпнұсқаны жиі қолданудан қорғауға мүмкіндік береді. Екіншіден, қажетті ақпаратты іздеу мен оған қолжетімділікті жеңілдетеді. Үшіншіден, құжаттарды ұзақ мерзімге сақтаудың қосымша мүмкіндігін қалыптастырады.

Бірақ цифрлық көшірме түпнұсқаның тарихи құндылығын алмастырмайды. Құжаттың түпнұсқасы – белгілі бір дәуірден бүгінге жеткен материалдық жәдігер. Сондықтан болашақта цифрлық технологиялар қаншалықты дамығанымен, қағаз құжаттарды белгіленген талаптарға сай сақтау өз маңызын жоғалтпайды.

– Архив қызметкерінің жұмысы сырт көзге тыныш көрінеді. Алшын мәнінде ең үлкен жауапкершілік қай сәтте сезіледі?

– Архив қызметкері үшін ең үлкен жауапкершілік – құжаттың сақталуын қамтамасыз ету және қажетті ақпаратты мүмкіндігінше дәл тауып, азаматқа дұрыс ұсыну. Кейде азамат бірнеше ондаған жыл бұрынғы еңбек жолын растайтын құжат іздеп келеді. Оның қолында мекеменің нақты атауы немесе жұмыс істеген жылдары туралы толық мәлімет болмауы мүмкін. Мұндай жағдайда архив қызметкері қорлар мен тізімдемелерді қарап, бар деректерді салыстырып, іздеу жұмыстарын жүргізеді. Сондықтан архив қызметкерінің жұмысында ұқыптылық, шыдамдылық және мұқияттылық өте маңызды. Құжаттың дұрыс сақталуы ғана емес, оның жүйелі орналасуы да үлкен рөл атқарады. Кейде бір анықтаманы дайындаудың артында бірнеше қорды қарау, көптеген құжатты салыстыру жұмысы тұруы мүмкін. Сырт көзге бұл жұмыс байқала бермейді. Бірақ азаматтың мәселесін шешуге қажетті бір ғана деректі табудың өзі архив қызметкері үшін үлкен жауапкершілік.

– Архивте «өткеннің айнасы» дейді. Бірақ бүгінгі жастар үшін ескі құжаттардың қандай мәні бар?

– Жас ұрпақ өз тарихын нақты дерек арқылы білуі керек. Архивте сақталған құжаттар ауданның ғана емес, белгілі бір кезеңдегі қоғамның тыныс-тіршілігін тануға мүмкіндік береді. Өткенді білу – тек тарих сабағында оқитын ақпарат емес. Адамның өзінің отбасы, ата-бабасы, еңбек жолы, туған жерінің қалыптасуы туралы деректерді білуі де тарихи сананың бір бөлігі. Мысалы, бүгінгі жас ұрпаққа қарапайым болып көрінетін ескі құжаттан сол кездегі елді мекеннің атауын, белгілі бір мекеменің қызметін немесе ата-бабасының еңбек жолын анықтауға болады. Бұл адамның туған жеріне, өзінің әулетіне деген қызығушылығын арттырады.

Академик Е.В.Тарленнің «Құжатсыз тарих жоқ. Тарихсыз мемлекет, ұлт жоқ» деген сөзі бар. Бұл архивтің маңызын дәл аңғартады.

Қазақстан тәуелсіздік алғаннан кейін архив ісінің дамуына да жаңа серпін берілді. 1998 жылғы 22 желтоқсанда «Қазақстан Республикасының Ұлттық архив қоры және архивтер туралы» Заңының қабылданыуы архив ісін жүйелеуге мүмкіндік берді. Бүгінде біздің міндетіміз – қолда бар құжаттарды сақтап қана қоймай, олардың халыққа қызмет етуіне жағдай жасау. Архивке қызығушылықтың артуы үшін тарихи құжаттарды зерттеу, насихаттау, жастардың архив қорларына деген қызығушылығын ояту да маңызды.

Өйгерім КАРИМАН

БІР ПАРА – БІР ӘДІЛЕТСІЗДІК

Сыбайлас жемқорлық – қоғамдағы әділдік пен заңдылық қағидаларына нұқсан келтіретін келеңсіз құбылыс. Оның бір ғана көрінісі бір адамның немесе бір мекеменің мәселесі болып көрінгенімен, шын мәнінде оның салдары тұтас қоғамға әсер етуі мүмкін. Сондықтан жемқорлықтың алдын алу – мемлекет пен қоғам үшін маңызды міндеттердің бірі.

«Бір пара – бір әділетсіздік» деген ұғымның астарында үлкен мән бар. Себебі пара арқылы белгілі бір мәселені заңсыз жолмен шешкен адам өзіне мүмкіндік алғанымен, басқа бір азаматтың заңды құқығы мен мүмкіндігін шектеуі ықтимал. Мысалы, кезекте тұрған азаматтың орнына таныстықпен немесе заңсыз сыйақы арқылы басқа адамның өтуі – әділдік қағидатын бұзады.

Сыбайлас жемқорлық тек пара алумен немесе берумен шектелмейді. Қызметтік өкілеттікті жеке мақсатқа пайдалану, мемлекеттік мүлікті заңсыз иемдену, қызметтік артықшылықты пайдалану, мүдделер қақтығысын жасыру сияқты әрекеттер де қоғамға зиян келтіреді. Сондықтан әр азамат жемқорлықтың қандай әрекеттерден тұратынын біліп, заң талаптарын сақтауы қажет.

Жемқорлықтың алдын алуда құқықтық сауаттылық пен азаматтық жауапкершіліктің маңызы зор. Азамат өз құқықтарын жақсы білген жағдайда заңсыз ұсыныстарға қарсы тұра алады және құқықтары бұзылған кезде тиісті органдарға жүгіну жолдарын біледі. Ал мемлекеттік және қоғамдық қызметте жүрген әрбір маман өз міндетін адал атқарып, шешім қабылдау кезінде жеке

пайдадан емес, заң мен қоғам мүддесінен басшылық алуы тиіс. Бұл бағытта жастардың тәрбиесіне де ерекше көңіл бөлу қажет. Жас ұрпаққа жетістікке заңсыз жолмен емес, біліммен, еңбегімен және табандылығымен жетудің маңызын түсіндіру – сыбайлас жемқорлықтың алдын алудың ұзақ мерзімді негізі. Адалдық пен әділдік күнделікті өмірдегі қарапайым әрекеттерден қалыптасады.

Сыбайлас жемқорлықпен күрес тек жазалау шараларымен шектелмеуі керек. Оның алдын алу үшін қоғамда адал еңбекке құрмет қалыптастырып, мемлекеттік қызметтердің ашықтығын арттырып, азаматтардың құқықтық мәдениетін көтеру маңызды. Әрбір адам заңсыз әрекетке көз жұма қарамай, өз ұстанымын көрсете алса, жемқорлыққа қарсы қоғамдық иммунитет те нығая түседі.

Бір пара – бір әділетсіздік. Ал әділетсіздікке жол бермеу – әрқайсымыздың ортақ жауапкершілігіміз. Заңды сақтау, адал еңбек ету және жемқорлыққа бейжай қарамау арқылы ғана әділ әрі сенімді қоғам қалыптастыра аламыз.

Байғанин аудандық ішкі саясат бөлімі

НАШАҚОРЛЫҚ- ҚОҒАМҒА ОРТАҚ ҚАУІП

Қазіргі таңда нашақорлықтың алдын алу-қоғам үшін маңызды мәселелердің бірі. Есірткі заттарын қолдану адамның денсаулығына ғана емес, оның отбасына, әлеуметтік ортасына да кері әсер етеді. Осы мәселеге байланысты Ебейіті дәрігерлік амбулаториясының дәрігері Жиенгазы Гүлжан Мұсақызымен сұхбаттасқан болатынбыз.

1.Гүлжан Мұсақызы – На-шақорлық дегеніміз не және оның адам денсаулығына қан-дай зияны бар?

Нашақорлық – есірткі заттарына тәуелділікке әкелетін ауыр дерт. Ол адамның денсаулығына, психологиялық жағдайына және отбасылық өміріне кері әсер етеді. Адамның ағзасына әсер етіп, түрлі ауруларға әкелуі мүмкін.

2.Нашақорлықтың алдын алу үшін не істеу керек?

Салауатты өмір салтын ұста-нып, спортпен шұғылдану, зиян-ды әдеттерден аулақ болу және бос уақытты тиімді өткізу маңы-зды.

3.Есірткі қолдануға не себеп болуы мүмкін?

Көбіне қызығушылық, доста-рының ықпалы, отбасындағы түсініспеушілік, бос уақытты дұрыс пайдаланбау, психологи-ялық қиындықтар себеп болуы мүмкін. Сондықтан баланың ор-тасы мен көңіл күйіне мән берген жөн.

4.Есірткіге тәуелділіктен ем-делуге болама?

Иә, тәуелділік-медициналық және психологиялық көмекті қа-

жет ететін жағдай. Ең бастысы-а-дам өз мәселесін мойындап, ма-мандардан көмек сұрауы керек.. Көмек ерте басталса оң нәтиже-ге жетуге мүмкіндік болады.

5.Нашақорлықтың алдын алуда ата-ананың рөлі қан-дай?

Ата-ана баласымен ашық сөйлесіп, оның ортасы мен қы-зығушылығына көңіл бөліп, үнемі қолдау көрсетуі қажет.

6.Жастарға қандай кеңес бе-рер едіңіз?

Жастарды есірткіден аулақ болуға, өз денсаулығына жауап-кершілікпен қарауға және күмән-ді орта мен ұсыныстардан бас тартуға шақырамын.

7.Ауыл тұрғындарына ай-тар сөзіңіз?

Әр отбасы баласының тәрби-есіне жауапкершілікпен қарап, оның өміріне бейжай қарамауы керек. Нашақорлықтың алдын алу - тек медицина қызметкер-лерінің емес, бүкіл қоғамның ор-тақ міндеті. Денсаулықты сақтау-әр адамның өз қолында.

Уақыт бөліп сұхбаттасқа-ныңызға рахмет!

«Қопа ауылдық округі әкімінің аппараты»ММ

«Еңбек. Қоғам. Бірлік».

Байғанин ауданына бос жұмыс орындары жәрмеңкесі өтеді.

Елімізде қыркүйек айының соңғы аптасында аталып өтілетін Еңбек күні - адал еңбекпен ел игілігін еселеп жүрген қарапайым ма-мандарға құрмет көрсететін ерекше мереке. Бұл күннің басты мақ-саты – қоғамда еңбек адамының мәртебесін көтеру, жастар ара-сында жұмысшы мамандықтарын насихаттау. Осы айтулы мереке қарсаңында ауданымызда тұрақты жұмыспен қамтуды арттыру жә-не жұмыс іздеуші азаматтарға қолдау көрсету мақсатында «Еңбек. Қоғам. Бірлік» атты бос жұмыс орындары жәрмеңкесі өтетінін хаб-арлаймыз.

Шара барысында аудан аумағындағы мекемелер мен кәсіпорын-дар ұсынған өзекті бос жұмыс орындарымен танысып, жұмыс бе-рушілермен тікелей сұхбаттасуға толық мүмкіндік бар. Сонымен қат-тар, мамандар тарапынан мемлекеттік бағдарламалар және қайта даярлау курстары бойынша кеңестер беріледі.

Өткізілетін уақыты: 29 қыркүйек, сағат 10:00
Өткізілетін орны: Байғанин аудандық мәдениет үйі

Жұмыссыз азаматтарды және жастарды маңызды шараға белсене қатысуға шақырамыз! Өз болашағыңызға жасалған қадамды бүгіннен бастаңыз!

ЗАҢДЫ ҚҰРМЕТТЕУ – АЗАМАТТЫҚ МІНДЕТ

Қоғамдағы тұрақтылық пен тыныштықтың негізі – заң талаптарының сақталуы. Заң – мемлекет пен азамат арасындағы құқықтық қатынастарды реттеп, әр адамның құқықтары мен міндеттерін айқындайтын маңызды құрал. Сондықтан заңды құрметтеу – тек белгілі бір мекемелердің емес, әрбір азаматтың ортақ міндеті.

Әр адам өз құқықтарын білуімен қатар, заң алдында жауапкершілігі бар екенін түсінуі қажет. Қоғамдық орындарда тәртіп сақтау, басқа азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын құрметтеу, өзгенің мүлкіне қол сұқпау – күнделікті өмірдегі қарапайым, бірақ маңызды талаптар. Заң талаптарын сақтау құқық бұзушылықтың алдын алуға мүмкіндік береді. Бұл бағытта профилактикалық және түсіндіру жұмыстарының маңызы зор. Азаматтарға қолданыстағы заңнаманың талаптарын түсіндіру, құқықтық сауаттылықты арттыру және құқық бұзушылықтың салдарын жеткізу – қоғамдағы құқықтық мәдениетті қалыптастырудың тиімді жолдарының бірі.

Қазіргі уақытта интернет кеңістігіндегі қауіпсіздік мәселесіне де ерекше назар аудару қажет. Әлеуметтік желілер мен мес-сенджерлерді пайдалану кезінде жеке деректерді қорғау, күмәнді сілтемелерге өтпеу және бейтаныс адамдарға банк картасының мәліметтері мен құпия кодтарды бермеу маңызды. Интернеттегі абайсыздық қаржылық шығынға немесе жеке мәліметтердің таралуына әкелуі мүмкін.

Сондықтан әр азамат ақпа-раттық қауіпсіздік ережелерін біліп, күмәнді жағдайларда сақтық танытуы тиіс. Бейтаныс немірлерден келген қоңыраулар мен хабарламаларға бірден сен-бей, ақпаратты ресми дереккөз-дер арқылы тексерген жөн. Сон-дай-ақ әлеуметтік желілерде же-ке өмірге қатысты мәліметтерді ашық жариялаудан сақ болған дұрыс. Бұл қарапайым талап-тарды сақтау интернеттегі ала-яқтықтың алдын алуға және аза-маттардың қауіпсіздігін қамтама-сыз етуге мүмкіндік береді.

Сонымен қатар құқықтық мә-дениет ең алдымен отбасын-да қалыптасады. Балаларға жастайынан тәртіпті сақтау, ұл-кенді сыйлау, өзгенің құқығын құрметтеу және жасаған әре-кетіне жауап бере білу үйретіл-се, бұл олардың болашақтағы азаматтық ұстанымына оң әсер етеді.

Заңды құрметтеу – жазадан қорқу емес, қоғам алдындағы жауапкершілікті сезіну. Әр азамат заң талаптарын сақтап, құқық бұзушылыққа немқұрайлы қа-рамаған жағдайда қоғамдық қауіпсіздік те нығая түседі.

Заңға құрмет – елге құрмет. Тәртіпті сақтау мен жауапкер-шілік таныту арқылы әрқайсы-мыз қауіпсіз әрі тұрақты қоғам-ның қалыптасуына үлес қоса аламыз.

Байғанин аудандық ішкі саясат бөлімі

НАШАҚОРЛЫҚ — ҰЛТ БОЛАШАҒЫНА ТӨНГЕН ҚАТЕР

Жастар — елдің ертеңі. Ал жас ұрпақтың дені сау, санасы сергек болуы — қоғамның басты құндылықтарының бірі. Сондықтан бүгінгі күні нашақорлықтың алдын алу, оның адам өмірі мен қоғамға келтіретін зардабын түсіндіру аса маңызды.

Нашақорлық — бір адамның ғана мәселесі емес. Оның салдары отбасыға, қоршаған ортаға және тұтас қоғамға әсер етеді. Есірткіге тәуелділік адамның денсаулығын өсірпейт қана қоймай, оның оқуына, жұмысына, қарым-қатынасына және болашаққа деген жоспарына кері ықпал етуі мүмкін.Өсіресе жастар арасында есірткінің зияны туралы дұрыс ақпараттың болуы маңызды. Кейде қауіпті заттар туралы жалған түсініктер немесе «бір рет байқап көрудің еш зияны жоқ» деген қате пікір адамның өмірін күрт өзгертуі мүмкін. Сондықтан әрбір жас өз денсаулығы мен болашағына жауапкершілікпен қарауы қажет.

Нашақорлықтың алдын алуда отбасының да, білім беру ұйымдарының да, жастар ұйымдарының да рөлі зор. Жасөспіріммен ашық сөйлесу, оның мәселесіне бейжай қарамау, бос уақытын пайдалы өткізуіне жағдай жасау — алдын алудың тиімді жолдарының бірі. Спортпен айналысу, шығармашылыққа ден қою, еріктілікпен айналысу және қоғамдық жұмыстарға қатысу жастардың өз қабілетін пайдалы бағытта дамытуына мүмкіндік береді.Бүгінде жастардың бос уақытын тиімді ұйымдастыруға бағытталған түрлі бастамалар жүзеге асырылып келеді. Мұндай жұмыстардың маңысты — тек есірткінің зияны туралы айту емес, жастарға өмірдің мәнді әрі пайдалы баламаларын көрсету. Өйткені алдын алу жұмысы қорқытуға емес, саналы таңдау жасауға негізделуі керек.Есірткіге тәуелділікке тап болған адамды қоғамнан шеттетуде мәселені шешпейді. Керісінше, оған дер кезінде мамандардың көмегі қажет. Психологтар, дәрігерлер және әлеуметтік қызмет мамандарының қолдауы адамның қалыпты өмірге қайта оралуына ықпал ете алады.Жастар орталығы ретінде біз әрбір жасқа өз болашағына бейжай қарамауға шақырамыз. Нашақорлыққа қарсы күрес — тек мамандардың немесе белгілі бір ұйымдардың міндеті емес, бұл — бүкіл қоғамның ортақ жауапкершілігі.

Бүгін жасалған дұрыс таңдау — ертеңгі жарқын өмірдің негізі. Денсаулықты сақтау, білім алу, спортпен айналысу, шығармашылықпен шұғылдану және қоғамға пайдалы болу — жастық шақты мәнді өткізудің ең дұрыс жолы.

Салауатты ұрпақ — қуатты елдің тірегі. Ендеше, есірткісіз болашақ үшін бірге әрекет етейік!

Байғанин аудандық жастар ресурстық орталығы

ЖЕМ - САҒЫЗ

Директор — Редактор Ұлықпан ҚАДІР

Редакция оқырман хаттарына жауап бермейді. Оны қайтармайды.
Редакцияның тапсырмасы бойынша жазылмаған материалдарға қаламақы төленбейді.
Авторлық мақалалар редакцияның түпкілікті мөзінасы болып табылмайды.
Жарнамалар мен хабарландырудың мазмұны мен көзтінісе жарнама беруші жауапты.
* Газеттегі кейбір суреттер ғаламтордан алынды.

Мұханбетулла Мұрабайұлы КЕМЕР	
 Мұханбетулла Мұрабайұлы КЕМЕР 1951 жылы 7-шілдеде Ақтөбе облысы Байғанин ауданы, Қаражар ауылында туған. Ақтөбе облыстық партия комитетінің жанындағы Марксизм-ленинизм университетін бітіріп, үгітші, насихатшы болған. 1977жылдан бері шығармашылық жұмыспен айналысып келеді. 1977-1990 жылдар аралығында Ақтөбе облысы, Байғанин аудандық «Ленин туы» газетінің штаттан тыс тілшісі болып үнемі материалдар жазып тұрды. 2003-ші жылы «Ұрпақтар жалғасы», 2005-ші жылы «Естелік кітабы», 2009 жылы тарихи- шежірелік «Бабадан бізге дейін», 2018 жылы «Айару» кітапшасы, 2019жылы «Естен кетпейтін Ауғандағы тарих», 2021 жылы «Ғабиттің жарқын іздері», 2021жылы «Балдәурен» (повесть) кітаптары жарық көрді. «Мұғалжарда қолтаңбасы қалған», «Белестер», «Өмір ізі», «Ескірмейтін естелік», «Еренші уақтары» тағы да басқа кітаптарда мақалалары жарияланған. 2004 жылдан Қазақстан Журналистері Одағының мүшесі. «Қазақстан әйелдері» журналының штаттан тыс тілшісі. Жеті кітабы шыққан, жеті кітапқа мақалалары енгізілген. Аудандық, облыстық, республикалық 28 газет-журналдарға түрлі жанрдағы мақалалары жарияланды. 1968-ші жылдан бастап ВЛКСМ Орталық комитетінің, Қазақстан Орталық комсомол комитетінің знак, значоктарымен, Құрмет грамоталарымен, басқа да мекемелердің Грамота, Құрмет грамоталарымен, аудан, облыс әкімдерінің Алғыс хаттарымен марапатталған. 2013жылы «Маңғыстау облысына 40жыл» мерекелік медалімен наградталған. Есімі Байғанин ауданының «Байғанин байтақ жайнаған өлкем» атты ауданның энциклопедиясына енгізілген. Мұханбетулла Мұрабайұлы КЕМЕР Қазақстан Журналистер Одағының, Өлем Халықтары Жазушылар Одағының, Қазақстан Жазушылар Одағының және Сырлы Өлем Жазушылар Одағының мүшесі болған. Марқұмның отбасына және ағайын тумаларына қайғыларына ортақтасып көңіл айтамыз.	
Байғанин ауданының ардагерлер кеңесі	

ТҰМАУ ПРОФИЛАКТИКАСЫ ТУРАЛЫ

Тұмау – адамнан адамға ауа-тамшылы және қарым-қатынас жол арқылы тарайтын жұқпалы вирусты инфекция. Инкубациялық (инфекция жұқтырған мезеттен аурудың симптомдары көрініс беретін) жасырын кезеңі бірнеше саааттан 7 күнге дейін созылады.

Тұмау және жедел респираторлық вирустық инфекциялар әлемдегі ең өзекті медициналық және әлеуметтік-экономикалық мәселелердің бірі. Инфекциялық патологиялардың ішінде тұмауға ұқсас аурулар науқастардың саны бойынша да, экономикалық залал бойынша да бірінші орында.

Тұмаудың эпидемиялық мауысы әдетте күзде басталады, аурудың ең көп саны желтоқсанда тіркеледі және сәуір айына дейін жалғасады. Ауру жедел басталады, бірнеше сағат ішінде адамның дене температурасы 39–40 °C дейін көтеріледі, маңдай аймағында ауырсыну пайда болады, әсіресе жогарғы қабақтың аймағында, бас айналу, әлсіздік, буындар мен бұлшықеттердің ауыруы болады.

Тұмау еңбекке қабілеттілікті едәуір төмендетеді және асқынулармен (орталық жүйке, жүрек-қан тамырлары жүйесінің зақымдануы, пневмония) өте қауіпті, ал кейбір жағдайларда өлімге әкелуі мүмкін. Сондықтан биылғы орын алған эпидемиологиялық жағдайда тұрғындарының оның ішінде осал топқа жататын адамдарды тұмауға қарсы вакцинациялау өте маңызды.

Тұмауға қарсы вакцинациялау науқаны әдеттегідей 2026 жылдың 1 қазанынан басталып 15 қарашаға дейін жалғасады.

Тұмауға қарсы вакцинацияны барлық қалалық және аудандық емханаларда тегін және ақылы негізде алуға болады.

Профилактикалық егулер жүргізу алдында егілетін адамға міндетті түрде термометрия жүргізіледі. Профилактикалық егулер алған медициналық ұйымда 30 минут бойы бақылауда болады.

Сартоғай ауылдық округі әкімшілігінің ұжымы әкімшіліктің бас маманы Дүйсенбаева Замзаның анасы Қанен Мәржіейқызының қайтыс болуына байланысты отбасы мен туған-туыстарына қайғырып көңіл айтады.

«Жем - Сағыз» газеті редакциясының мекенжайы:
030300, Байғанин ауданы Қарауылкелді селосы, Д. Қонаев көшесі, №35

Газет аптасына бір рет шығады
Индексі: 65512
Таралымы 1329
Тапсырыс №1478
Көлемі 1 баспа табақ.